

Nr 33.

Ankom till riksdagens kansli den 23 april 1934 kl. 12 m.

Utlåtande, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående överförande från Aktiebolaget Kreditkassan av år 1922 till riksgäldskontoret av belåningar av vissa engagemang.

I en till riksdagen avlåten, den 23 februari 1934 dagtecknad proposition, nr 198, som hänvisats till bankoutskottets förberedande handläggning, har Kungl. Maj:t, under återopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för samma dag, föreslagit riksdagen medgiva, att de av Aktiebolaget Kreditkassan av år 1922 lämnade belåningarna av tillskottsbevis i Wermlands enskilda bank, Smålands enskilda bank och Aktiebolaget Jämtlands folkbank jämte de mot samma belåningar svarande insättningarna av tillskottsmedel ävensom det av Kreditkassan till Aktiebolaget Bond utlämnade lånet skola, på sätt av föredragande departementschefen angivits, övertagas av riksgäldskontoret.

Vid ett flertal av de bankrekonstruktioner, som ägt rum efter världskriget, har staten medverkat. Denna medverkan har lämnats i olika former. Vid Sydsvenska kreditaktiebolagets rekonstruktion år 1922 och Svenska lantmännens banks rekonstruktion påföljande år berättigades aktieägarna att hos Aktiebolaget Kreditkassan av år 1922 till pari belåna sina nytecknade aktier. Vid rekonstruktion år 1922 av Smålands enskilda bank och av Wermlands enskilda bank medverkade Kreditkassan genom belåning av två tredjedelar av tillskottskapitalet; då sedermera Aktiebolaget Jämtlands folkbank år 1926 rekonstruerades, lämnade Kreditkassan sin medverkan genom belåning av hela tillskottskapitalet. Vid de under år 1932 genomförda rekonstruktionerna av Östergötlands enskilda bank, av Uplands enskilda bank och av Aktiebolaget Göteborgs handelsbank hava däremot tillskottsbevisen belånats genom riksgäldskontoret, i det sistnämnda fallet dock med anlitan av Kreditkassans dotterbolag Aktiebolaget Dur såsom tillskottstecknare och låntagare.

Det av Kreditkassan vid rekonstruktionen av Wermlands enskilda bank beviljade lånet mot tillskottsbevis kvarstår alltjämt vid sitt ursprungliga belopp, 12,409,263 kronor 33 öre. Denna kredit, som icke till någon del

lyftats kontant, motsvaras av en bankens insättning i kassan till enahanda belopp.

Lånet mot tillskottsbevis till Aktiebolaget Jämtlands folkbank, som ursprungligen uppgick till 3 miljoner kronor, har nedbragts till 2.4 miljoner kronor. Ej heller detta lån har uttagits kontant utan har hela tiden innestått i kassan. Beträffande detta engagemang planeras för närvarande viss omläggning, såsom av det följande framgår.

Kreditkassans medverkan vid 1922 års rekonstruktion av Smålands enskilda bank hade formen av lån till två bankens dotterbolag, Aktiebolaget Bond och Aktiebolaget Axe, såsom förut nämnts mot hypotek av bevis om tillskott till bankens grundfond. Lånens sammanlagda belopp uppgick till 6,871,680 kronor. I samband med åtgärder för ytterligare konsolidering av banken vidtogs år 1926 sådan omläggning, att ifrågavarande belåning av tillskottsbevis övertogs av Stockholms enskilda bank, som tidigare åtagit sig en tredjedel av hela belåningen av tillskottsbevis till bankens grundfond, medan Kreditkassan i stället lämnade Aktiebolaget Bond ett lån å samma belopp — 6,871,680 kronor — mot säkerhet i vissa av banken å bolaget överlåtna värdehandlingar. I motsats till övriga här berörda krediter innefattade denna transaktion en kontant utbetalning från Kreditkassans sida. Enligt det vid ifrågavarande omläggning träffade avtalet inlöses detta lån successivt av banken, som härför anlitar en fjärdedel av årsvinsten efter nödiga avskrivningar. Sålunda inflytande avbetalningar är emellertid Kreditkassan pliktig att intill ett sammanlagt belopp av 2,871,680 kronor disponera för övertagande — genom lån till Aktiebolaget Axe — av hos Stockholms enskilda bank belånade tillskottsbevis. Aktiebolaget Bonds lån har med tillämpning härav nedbragts till 5,396,460 kronor, medan Aktiebolaget Axes lån för närvarande uppgår till 1,475,220 kronor.

I skrivelse till chefen för finansdepartementet den 28 oktober 1933 har styrelsen för Aktiebolaget Kreditkassan av år 1922 på anförda skäl gjort framställning i syfte att Kreditkassans belåning av tillskottsbevis i Wermlands enskilda bank, Smålands enskilda bank och Aktiebolaget Jämtlands folkbank måtte överflyttas till riksgäldskontoret.

Sedermera har styrelsen i skrivelse till chefen för finansdepartementet den 10 februari 1934 hemställt om åtgärder för överflyttande från Kreditkassan till riksgäldskontoret jämväl av Aktiebolaget Bonds lån hos Kreditkassan.

De av styrelsen för Kreditkassan ifrågasatta åtgärderna hava tillstyrkts av *fullmäktige i riksgäldskontoret*.

I sin nyssnämnda skrivelse den 10 februari 1934 har styrelsen för Kreditkassan vidare meddelat, att styrelsen för Aktiebolaget Jämtlands folkbank hos Kreditkassan hemställt om Kreditkassans medverkan till sådan förändring av bankens tillskotts- och aktiekapital att tillskottskapitalet helt avvecklas, att nuvarande aktiekapitalet nedsättes från 6 till 3 mil-

joner kronor och att preferensaktier utfärdas till ett belopp av 1 miljon kronor. Förändringen skulle för Kreditkassans vidkommande medföra, att det lån mot tillskottsbevis å resterande 2,400,000 kronor, som nu utestode till bankens dotterbolag, Aktiebolaget Filius, samt Jämtlands folkbanks motsvarande tillgodohavande hos Kreditkassan skulle nedsättas till högst 1 miljon kronor. Det nuvarande hypoteket för lånet skulle vidare ersättas med ett mot det nedsatta beloppet svarande nominellt belopp preferensaktier i banken.

Föredragande *departementschefen* har i ärendet anfört följande:

I likhet med fullmäktige i riksgäldskontoret finner jag mig böra förorda ett överflyttande från Aktiebolaget Kreditkassan av år 1922 till riksgäldskontoret av Kreditkassans belåningar av tillskottsbevis i Wermlands enskilda bank, Smålands enskilda bank och Aktiebolaget Jämtlands folkbank. Ifrågavarande belåningar uppgå, såsom nämnts, för närvarande till i runda tal 12.4 miljoner kronor till Wermlands enskilda bank, 1.5 miljoner kronor till Smålands enskilda bank och 2.4 miljoner kronor till Aktiebolaget Jämtlands folkbank eller tillhopa 16.3 miljoner kronor. Dessa belopp motsvaras på skuldsidan i Kreditkassans balansräkningar av samma belopp, utgörande av ifrågavarande banker insatta medel. Det förutsättes, att riksgäldskontoret vid övertagande av nämnda belåningar mot tillskottsbevis jämväl skulle mottaga dessa insättningar med den förbindelse till återbetalning, som åvilar Kreditkassan. Därest den i Kreditkassans senare skrivelse omförmälda förändringen av Kreditkassans engagemang i Aktiebolaget Jämtlands folkbank kommer till stånd, bör överförandet till riksgäldskontoret självfallet avse Kreditkassans belåning av preferensaktier i banken och däremot svarande insättning. I anslutning till riksgäldsfullmäktiges uttalanden tillstyrker jag vidare, att riksgäldskontoret tillika övertager Kreditkassans lån till Smålandsbankens dotterbolag, Aktiebolaget Bond, för närvarande i runt tal 5.4 miljoner kronor.

I riksgäldskontorets räkenskaper komma de från Kreditkassan övertagna engagemangen att redovisas under riksgäldsverkets fond på samma sätt som de år 1932 till tre andra banker lämnade stödkrediterna, nämligen å ena sidan bland tillgångarna såsom fordringar å Aktiebolaget Webe (för Wermlands enskilda bank), Aktiebolaget Axe (för Smålands enskilda bank) och Aktiebolaget Filius (för Aktiebolaget Jämtlands folkbank) samt å andra sidan bland skulderna såsom insatta tillskottsmedel för en var av nämnda banker. Ett övertagande av det till Aktiebolaget Bond av Kreditkassan utlämnade lånet, som icke har motsvarighet i något hos Kreditkassan insatt kapital, lär böra förbindas med avräkning till motsvarande belopp å den för Kreditkassans verksamhet avsedda krediten i riksgäldskontoret. Härav följer, att, såsom Kreditkassans styrelse anmärkt, ifrågavarande åtgärder icke för närvarande kräva några kapitalutlägg.

En överflyttning från Aktiebolaget Kreditkassan av år 1922 till riksgäldskontoret av kassans ifrågavarande engagemang skulle, såsom i propositionen framhålls, medföra, att samtliga under statens medverkan verkställda belåningar av tillskottsbevis i banker bleve i statsräkenska-

Utskottet.

perna redovisade på ett enhetligt sätt. Med hänsyn härtill och då de föreslagna åtgärderna utgöra ett led i avvecklingen av Kreditkassan, har utskottet för sin del icke funnit anledning till erinran mot Kungl. Maj:ts förslag. Då man väl torde kunna förutsätta, att de av här ifrågavarande banker hos Kreditkassan insatta medlen vid behov komma att tillhållas av staten, torde den föreslagna överflyttningen av engagemangen till riksgäldskontoret i realiteten icke förändra de eventuella förlustrisken för staten, som kunna vara förenade med engagemangen. Med avseende å den ifrågasatta omläggningen av Kreditkassans engagemang i Aktiebolaget Jämtlands Folkbank bör dock beaktas, att säkerheten skulle komma att utgöras av preferensaktier i stället för, såsom för närvarande, av tillskottsbevis.

I anledning av nu förevarande proposition har utskottet ansett sig böra för riksdagen meddela vissa upplysningar beträffande Kreditkassans ställning. Såsom framgår av kassans härvid fogade balansräkning den 31 december 1933 (Bilaga A) utgjorde totalbeloppet av kassans vid nämnda tidpunkt bokförda förluster 50,796,587 kronor 79 öre. Sedan utskottet från kassan inhämtat uppgift angående fördelningen av denna förlustsumma på olika engagemang, har utskottet från kassan emottagit en memoria i ämnet, vilken såsom Bilaga B fogats vid detta utlåtande. Med avseende å angivna belopp för förlusterna torde emellertid böra erinras, att — frånsett ett belopp av omkring en halv miljon kronor — ränta ej erlagts av kassan å dess skuld till riksgäldskontoret, samt att ytterligare förluster äro att påräkna å vissa av kassans ännu ej avvecklade engagemang. För mötande av förlusterna å kassan har riksdagen hittills ställt till förfogande anslag å tillhoppa 46 miljoner kronor, varav under år 1933 26.5 miljoner kronor tagits i anspråk för ändamålet och 19.5 miljoner kronor innestå i riksgäldskontoret.

Utskottet hemställer,

att riksdagen må bifalla Kungl. Maj:ts förevarande proposition.

Stockholm den 23 april 1934.

På bankoutskottets vägnar:

HARALD ÅKERBERG.

Vid förestående ärendes slutbehandling inom utskottet hava närvarit:

från första kammaren: herrar Åkerberg, Lindgren, Stendahl, Bjurström, Nilsson i Mölndal*, Bodin och Silfverstolpe; samt

från andra kammaren: herrar Laurén, Lovén, Ryberg, Paulsen, Andersson i Falkenberg, Svedman, Hilding* och Gustavson i Sala*.

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.

Bilag A.

Balansräkning för Aktiebolaget Kreditkassan av år 1922 den
31 december 1933 m. m.

Tillgångar.

Svenska statens icke räntebärande obligationer	kr.	4,999,600: —
Kassabehållning	»	456: 26
Bankräkningar:		
A.-B. Göteborgs Handelsbank, kapital- räkning	kr.	130,052: 91
A.-B. Sydsvenska Banken, checkräkn. »		13,754: 65
» Jordbrukarbanken, » »		5,134: 27
» » , kapitalräkn. »		1,057,594: 06
		1,206,535: 89
Skand. Kredit A.-B. (tillhörande statsanslaget till Helle- forsbolaget)	»	210,680: 16
Utlämnade lån, enligt specifikation	»	50,482,293: 23
Främmande aktiers konto:		
31,131 st. aktier i A.-B. Sydsvenska Banken nom. 50 kr. à 30 kr.	kr.	933,930: —
80 » aktier i A.-B. Jordbrukar- banken nom. 100 kr. à 55 % »		4,400: —
50 » aktier i A.-B. Dur nom. 100 kr. »		0: —
50 » aktier i A.-B. Igo nom. 100 kr. »		0: —
15,000 » stamaktier i Hellefors Bruks A.-B. nom. 100 kr. »		0: —
		938,330: —
Vinst- och förlustkonto:		
Förlust från föregående år	kr.	49,866,337: 91
Avgår: Anslag ur fonden för mötande av förluster å Kreditkassan »		26,500,000: —
	kr.	23,366,337: 91
Förlust för 1933	»	930,249: 88
		24,296,587: 79
	Kr.	82,134,483: 33

Stöd åt insättare i vissa sparbanker.

Outnyttjad kredit i Riksgäldskontoret för utbetalning till sparbanksinsättare	kr.	2,698,928: 07
Redovisade utbetalningar till sparbanks- insättare: 1929		
1930	»	480,256: 31
1931	»	872,037: 08
1932	»	8,739: 25
1933	»	951,366: 10
	»	8,378,507: 81
		10,690,906: 55
	Kr.	13,389,834: 62

Omkostnadskonto för utbetalningar till
sparbanksinsättare, utbetalt

1929	kr.	15,515: 50			
1930	»	6,402: 40			
1931	»	31,352: 99			
1932	»	42,698: 29			
1933	»	14,196: 20	kr.	110,165: 38	kr. 13,500,000: —
					Kr. 95,634,483: 33

Svenska statens 5 % obligationer nom. kr. 50,000,000: —

» » 4 $\frac{1}{2}$ % » » 10,000,000: —

Kr. 60,000,000: —

pantsatta för skuld till Riksgäldskontoret.

Skulder.

Aktiekapitalet	kr.	5,000,000: —		
Riksgäldskontoret	»	60,000,000: —		
Kungl. statskontoret:				
disponerat av anslag å 1,500,000 kronor för stöd åt Helle-				
fors Bruks A.-B.	»	850,000: —		
Insatta medel:				
Smålands Enskilda Bank	kr.	1,475,220: —		
Wermlands Enskilda Bank	»	12,409,263: 33		
A.-B. Jämtlands Folkbank	»	2,400,000: —	»	16,284,483: 33
				Kr. 82,134,483: 33

Stöd åt insättare i vissa sparbanker.

Uttag å sparbankskonto i Riksgälds-				
kontoret 1929	kr.	495,771: 81		
1930	»	878,439: 48		
1931	»	6,767,902: 49		
1932	»	2,700,066: 54		
1933	»	14,922: 07		
		kr. 10,857,102: 39		

Avgår: Återbetal-

ningar 1933 » | 56,030: 46 | kr. | 10,801,071: 93 |

Fond för stöd åt sparbanksinsättare ...	»	2,698,928: 07	»	13,500,000: —
				Kr. 95,634,483: 33

Garantifond kr. 60,000,000: —.

Den bland tillgångarna upptagna posten å utlämnade lån å i runt tal 50.48 miljoner kronor fördelar sig på följande sätt å lån, utlämnade i samband med rekonstruktion av härefter angivna bankinrättningar:

A.-B. Sydsvenska Banken

Diverse låntagare i allmänhet mot hypotek av aktier
i Sydsvenska Banken kr. 1,258,838: 48

Smålands Enskilda Bank

A.-B. Bond kr. 5,396,460: —
A.-B. Axe mot tillskottsbevis till ban-
kens grundfond » 1,475,220: — » 6,871,680: —

Wermlands Enskilda Bank

A.-B. Webe mot insatsbevis till ban-
kens grundfond kr. 12,409,263: 33
A.-B. Igo mot 195,000 st. pref.-aktier
à 100 kr. i Hellefors Bruks A.-B. » 19,500,000: —
Hellefors Bruks A.-B., förlagskonto » 639,319: 84 » 32,548,583: 17

A.-B. Jordbrukarbanken

A.-B. Dur mot Svenska Lantmän-
nens Kvarnförenings revers med
hypotek av 40,000 st. stamaktier
i A.-B. Kvarnintressenter à nom.
kr. 50: — à kr. 30: — kr. 1,200,000: —
Andra låntagare mot Jordbrukar-
bankens aktier, i allmänhet belå-
nade till pari » 18,100: —
Summa kvarstående belopp av un-
der år 1929 genom A.-B. Dur från
Jordbrukarbanken övertagna en-
gagemang » 1,114,391: 58 » 2,332,491: 58

A.-B. Göteborgs Handelsbank

A.-B. Dur mot 99,914 st. bankens aktier à nom. kr. 100
à kr. 50: — » 4,995,700: —

A.-B. Jämtlands Folkbank

A.-B. Filius mot insatsbevis till bankens grundfond » 2,400,000: —

Sparbankslån

Till 21 insatstecknare till Lysviks sparbanks säkerhets-
fond » 75,000: —
Kr. 50,482,293: 23

Bilaga B.**P. M.**

angående fördelningen av de förluster å engagemang, som under åren 1922 — 1933 avskrivits i Aktiebolaget Kreditkassans av år 1922 bokslut m. m. Förlustsummorna hava minskats med de belopp, som efter verkställandet av avskrivningarna influtit. Såsom huvudrubriker hava här nedan angivits de banker, i samband med vilkas rekonstruktion engagemangen ingåtts eller övertagits. Där två banknamn förekomma under samma rubrik, avser det första bankens namn före och det senare efter rekonstruktion.

Sydsvenska Kredit A.-B. — A.-B. Sydsvenska Banken.

Förlust å belåning av Sydbanksaktier kr. 1,770,821: 92

*A.-B. Svenska Lantmännens Bank —
A.-B. Jordbrukarbanken.*

A.-B. Ebat	kr. 450,000: —	
Sulfit A.-B. Göta	» 327,437: 50	
A.-B. Skogsförvaltning	» 2,650,000: —	
A.-B. Gloria — A.-B. Ria	» 3,800,000: —	
A.-B. Villahem	» 1,715,333: 05	
A.-B. Stålhand	» 400,000: —	
A.-B. Lagmansöskogar	» 266,081: 66	
A.-B. Navigator	» 222,666: —	
Diverse	» 1,491,864: 83	
Svenska Lantmännens Kvarnförening	» 1,824,013: 34	» 13,147,396: 38

Wermlands Enskilda Bank.

A.-B. Ludvika Bruksägare	» 4,601,099: 26	
Fagersta Bruks A.-B.	» 5,788,908: 65	» 10,390,007: 91

*A.-B. Nordiska Handelsbanken — A.-B.
Göteborgs Handelsbank.*

Rederi A.-B. Transatlantic	» 8,920,475: —	
Forsbacka Jernverks A.-B.	» 7,340,000: —	
A.-B. Göteborgs Handelsbank, aktier	» 4,995,700: —	» 21,256,175: —

A lån till insatstecknare till vissa smärre sparbanker. » 188,997: 06

Kr. 46,753,398: 27

Anm. Utbetalningarna av statsbidrag till insättare i de s. k. allmänna sparbankerna hava givetvis ej medräknats bland Kreditkassans förluster.

Under åren 1922—1933 hava kreditkassans intresse-
konto och förvaltningsomkostnader enligt böckerna upp-
gått till:

Transport	kr. 46,753,398: 27
Intressekonto	» 3,651,127: 63
varav till Riksgäldskontoret för åren 1922—1924 erlagda kr. 495,797: 43. Återstoden till Riksbanken.	
Förvaltningsomkostnader	» 392,061: 89
	Kr. 50,796,587: 79

Kreditkassans skuld till Riksgäldskontoret uppgick vid
slutet av följande år till följande belopp:

1922	kr. 16,924,690: 57
1923	» 49,937,076: 12
1924	» 47,241,748: 62
1925	» 50,000,000: —
1926	» 50,000,000: —
1927	» 50,000,000: —
1928	» 50,000,000: —
1929	» 60,000,000: —
1930	» 60,000,000: —
1931	» 60,000,000: —
1932	» 60,000,000: —
1933	» 60,000,000: —

Stockholm den 14 april 1934.

Eric v. Hofsten.